

som Amerikaner savner Blik for Ratesystemets sociale Virkninger, vil næppe overraske.

Holger Koed.

Handbuch der Finanzwissenschaft, herausgegeben von WILHELM GERLOFF und FRANZ MEISEL, Verlag von J. C. B. Mohr, (Paul Siebeck) Tübingen 1926—ca. 29.

Dette Værks Fremkomst skyldes ifølge Forordet den Kendsgerning, at Finanslæren, der nu maa betragtes som en selvstændig Disciplin, sædvanligvis ikke mere medtages i de økonomiske Lærebøger, men overlades til Specialværker, som dog ikke har kunnet magte det store finansvidenskabelige Stof fuldtud. Der menes derfor at være Brug for en samlet Fremstilling af Finansvidenskaben, som systematisk underkaster Grundbegreberne og de nedarvede Læresætninger en Kritik samt klarlægger Metoderne ved Behandlingen af finansvidenskabelige Problemer. Den store Mangfoldighed af finansøkonomiske Fænomener indenfor Staten og Selvforvaltningsorganerne, Udvidelsen af offentlige Institutioners Erhvervsvirksomhed og ganske særligt de mange vanskelige internationale finansielle Problemer har tilført Finansvidenskaben saa meget nyt og forskelligt Stof, at Udgiverne er blevet opmuntret til at forsøge at samle og forarbejde dette til et Helhedsbillede samtidigt med, at man tager Hensyn til tidligere Tidens Teorier og Erfaringer.

Haandbogen udkommer i 4 Bind, hvoraf de tre første er afsluttet og det sidste formentligt vil være fuldent i Løbet af indeværende Aar. Første Bind (ca. 550 Sider) er i Hovedsagen den „almindelige Del“, der omfatter en Fremstilling af 1) Finansvidenskabens Væsen og Opgave samt dens Forhold til andre Discipliner, 2) de offentlige Udgifter, 3) Intægterne af private og offentlige Erhvervsforetagender og 4) Læren om Gebyrer og Skatter i Almindelighed.

Andet Bind (godt 600 Sider) omfatter 1) en speciel Fremstilling af de forskellige Arter af Skatter, 2) „Finanzausgleich“ og den kommunale Finansiære, 3) den offentlige Kredit.

I tredje Bind gives en Oversigt over Statshusholdningen og Skattesystemerne i de vigtigste Kulturlande fra Begyndelsen af det 19. Aarhundrede op til Nutiden. Et fjerde Bind, der skal bringe Artikler vedrørende „Internationale Finanzwirtschaftsfragen“ tilligemed er udførligt Register for hele Værket, vil blive udsendt i en nær Fremtid.

Hvad der rent umiddelbart virker tiltalende ved Værket er, at man ikke alene ved tredje Bind, der beskriver Forholdene

som Amerikaner savner Blik for Ratesystemets sociale Virkninger, vil næppe overraske.

Holger Koed.

Handbuch der Finanzwissenschaft, herausgegeben von WILHELM GERLOFF und FRANZ MEISEL, Verlag von J. C. B. Mohr, (Paul Siebeck) Tübingen 1926—ca. 29.

Dette Værks Fremkomst skyldes ifølge Forordet den Kendsgerning, at Finanslæren, der nu maa betragtes som en selvstændig Disciplin, sædvanligvis ikke mere medtages i de økonomiske Lærebøger, men overlades til Specialværker, som dog ikke har kunnet magte det store finansvidenskabelige Stof fuldtud. Der menes derfor at være Brug for en samlet Fremstilling af Finansvidenskaben, som systematisk underkaster Grundbegreberne og de nedarvede Læresætninger en Kritik samt klarlægger Metoderne ved Behandlingen af finansvidenskabelige Problemer. Den store Mangfoldighed af finansøkonomiske Fænomener indenfor Staten og Selvforvaltningsorganerne, Udvidelsen af offentlige Institutioners Erhvervsvirksomhed og ganske særligt de mange vanskelige internationale finansielle Problemer har tilført Finansvidenskaben saa meget nyt og forskelligt Stof, at Udgiverne er blevet opmuntret til at forsøge at samle og forarbejde dette til et Helhedsbillede samtidigt med, at man tager Hensyn til tidligere Tidens Teorier og Erfaringer.

Haandbogen udkommer i 4 Bind, hvoraf de tre første er afsluttet og det sidste formentligt vil være fuldent i Løbet af indeværende Aar. Første Bind (ca. 550 Sider) er i Hovedsagen den „almindelige Del“, der omfatter en Fremstilling af 1) Finansvidenskabens Væsen og Opgave samt dens Forhold til andre Discipliner, 2) de offentlige Udgifter, 3) Intægterne af private og offentlige Erhvervsforetagender og 4) Læren om Gebyrer og Skatter i Almindelighed.

Andet Bind (godt 600 Sider) omfatter 1) en speciel Fremstilling af de forskellige Arter af Skatter, 2) „Finanzausgleich“ og den kommunale Finansiære, 3) den offentlige Kredit.

I tredje Bind gives en Oversigt over Statshusholdningen og Skattesystemerne i de vigtigste Kulturlande fra Begyndelsen af det 19. Aarhundrede op til Nutiden. Et fjerde Bind, der skal bringe Artikler vedrørende „Internationale Finanzwirtschaftsfragen“ tilligemed er udførligt Register for hele Værket, vil blive udsendt i en nær Fremtid.

Hvad der rent umiddelbart virker tiltalende ved Værket er, at man ikke alene ved tredje Bind, der beskriver Forholdene

i de enkelte Lande, men ogsaa ved de to første, ser en hel Del fremragende udenlandske Forfattere ved Siden af de tyske. Derved faar man paa Forhaand det Indtryk, at der i noget højere Grad er taget Hensyn til den ikke-tyske Litteratur end det maaske ellers vilde have været Tilfældet. Endog den ene af Udgiverne, Franz Meisel, er bosiddende i Prag, og han har der knyttet Navne som Theodor Mayer, Karl Englis, Alfred Amonn, Oskar Engländer, Willibald Mildschuh og Boleslav Fux til Værket. Af andre ikke i Tyskland bosiddende Medarbejdere ved de to første mere teoretiske Bind nævnes Alexander Freiherr von Spitzmüller og Rudolf Goldscheid, Wien, M. R. Weyermann, Zürich, Gaston Jèze, Paris og Edwin R. A. Seligmann, New York. Gennem hele Værket arbejder Universiteternes og Stats- og Kommuneetaternes Mænd Side om Side.

Det er naturligvis temmelig ørkesløst at kritisere et saa stort anlagt Værk ud fra det Synspunkt, om de forskellige Emner har faaet tildelt den Plads, som ifølge deres Betydning i den samlede Finansvidenskabs Rammer tilkommer dem. Ved f. Eks. i de forskellige Anmeldelser at læse om de meget divergerende Meninger om Inddeling af Stoffet i Westergaard og Nybølles Statistiks Teori er Anmelderen ganske særligt blevet belært herom.

Men skulde man dog ikke alligevel have Lov til at mene, at Willibald Mildschuh's Afhandling om „Steuerwirkungen“ (1. Bind S. 490—505) burde have indtaget en større Plads i Værket end de 15 Sider? Det handler sig her jo dog nærmest om Finansteoriens Hovedemne. Da Mildschuh skiller sig pænt fra Emnet i en Fuldstændighed og Form, som f. Eks. den vordende Kandidat har udmærket Brug for ved Eksamenslæsningen, kunde man godt ønske, at der havde været overladt ham Plads til mere indgaaende Drøftelse af et af Finansøkonomiens mest brændende Spørgsmaal. Velgørende er det at se ham benytte Udtrykket „Steuerwirkungen“ istedetfor det intetsigende misbrugte „Overvæltning“.

Friedrich Zahn er i Afsnittet om Finansvidenskab og Statistik (1. Bind S. 102—145) mere kommet til sin Ret. Dette Emne har forresten det tilfælles med Granskningerne vedrørende „Skattevirkninger“, at man endnu kun er naaet et ganske lille Skridt frem paa en tornefuld Vej. Zahn siger ganske rigtigt: „Kaum ein Gebiet der Statistik hat so viel theoretische Versuchsarbeit und so wenig praktischen Erfolg aufzuweisen wie die Finanzstatistik. Die Ursache liegt in der Fülle der rechtlichen und wirtschaftlichen Probleme, die sich hier zusammenfinden und

deren Lösung auf eine Unsumme von Schwierigkeiten stösst“ (S. 102). Dog bedst fremgaar Fiaskoens Størrelse vel nok deraf, at Zahn efter en hel Del interessante Udredninger i et Tillæg giver nogle endda meget summariske Tal for nogle Staters Finansforhold, men indtrængende maa advare imod at drage Sammenligninger mellem Landene og — hvad der er værst — mellem et og samme Lands Tal for forskellige Aar. Tydeligere kan det ikke siges, at det er forbundet med moralsk Livsfare at operere med finansstatistiske Resultater.

Det siger sig selv, at der i en saa stort anlagt Haandbog findes noget for enhver Smag. Anmelderen har, foruden af de lige nævnte Afsnit og et Bidrag af Freiherr von Spitzmüller om „Samfundsøkonomi, Finansøkonomi og Penge“ (1. Bind S. 57—85) følt sig særlig tiltrukket af Rudolf Goldscheid's Redegørelse for „Finansvidenskabens Væsen og Opgave ud fra et sociologisk Standpunkt“ (1. Bind S. 146—184), hvilket Afsnit helst burde læses baade af Økonomer og maaske mest af Jurister, der jo i stor Udstrækning er knyttet til Staters og Kommuners Finansdepartementer. Igrunden kritiserer Goldscheid her den hidtidige Finansvidenskab sønder og sammen og spaar den kun en bedre Fremtid, forsaavidt den udvides til en Finansasociologi, der tager fuldt Hensyn til Vekselvirkningen mellem de mange forskellige Faktorer: Finanser, Folke- og Verdensøkonomi, Staternes og Samfundenes Struktur m. v. Dog ikke alene vedrørende den gængse Finansvidenskab hører man drøje Sandheder, ogsaa Finansadministrationen underkastes en sønderlemmende Kritik. Saaledes anker han over Skødesløsheden ved Opstillingen af Budgetterne og over, at man ved de ubetydeligste Erhverv forlanger Kvalifikationsbeviser o. l., medens der ved Udvælgelse af Finansministre ikke engang forudsættes den allerbeskedenste sociologiske og „menneskeøkonomiske“ Uddannelse (S. 170). Han henviser til, at hidtil ikke fredelige Sysler, men altovervejende Krigs- og Rustningsudgifter har givet Impulserne til Staternes Finanspolitik, at Mænd som v. Stein, Schäffle, Wagner, Schmoller, Neumann m. fl. netop holdt Udgifterne til Krige og Rustninger for særligt produktive (S. 157); „natürlich ist es weitaus bequemer, die Sicherheit nach aussen wie nach innen vor allem durch Kanonen und Säbel zu schützen, statt, auf Grund sorgsamster Vergleichung der finanzpolitischen und der bevölkerungspolitischen Daten, den Menschen überall täglich und stündlich im Interesse produktiverer gesellschaftlicher Oekonomie in ihrer Not beizustehen. Die Herrschenden können aber freilich öffentliche Für-

sorge nicht lieben. Sind doch Bajonette und Kanonen für das Kapital viel billiger als Brot und Sozialpolitik" (S. 170). Han advarer ogsaa mod altfor stor Ærefrygt for Privatejendom og Frygt for den offentlige Virksomhed, idet han henviser til, at det Offentlige ganske naturligt maa paatage sig stedse flere Opgaver og ogsaa med lidt god Vilje er istand til at administrere efter sunde Principper. — Dog her kan naturligvis kun gives en lille „Blütenlese“ af de Goldscheid'ske Betragtninger; men de er friske og tankevækkende og virker maaske saa meget mere tiltalende, som Forfatteren bryder Staven over saa meget af det, der hidtil i mange tysk-østrigske Værker var højt hævet over enhver Kritik.

Det maa i høj Grad paaskønnes, at Forlaget har bestræbt sig for at faa de i tredje Bind givne Fremstillinger for de enkelte Lande skrevet af stedkendte Mænd. Gang paa Gang støder man jo i den udenlandske Litteratur paa misvisende Fremstillinger af danske Forhold. Saaledes er Anmelderen netop i den senere Tid faldet over „The Scandinavian Countries“ i Bowman, *The New World, Problems in Political Geography*, New York 1928 Chapter IX, endvidere over Artiklen „Baugenossenschaft“ i den nye Udgave af *Handwörterbuch der Staatswissenschaften*, hvor Redegørelsen for danske Forhold nærmest er ubrugelig.

Til *Handbuch der Finanzwissenschaft* har Fuldmægtig Christian Olsen skrevet Afsnittet „Der Staatshaushalt und das Finanzsystem der skandinavischen Länder“ (3. Bind S. 324—363), der omfatter Landene Danmark, Norge og Sverige, medens Finland er medtaget under „Randstaterne“ af Professor C. Ballod, Riga. Olsens Fremstilling har ganske naturligt maattet lide noget ved den snævre Plads, der var afset til Beskrivelsen af de tre historisk og kulturelt set ret betydelige Lande. Alligevel er det dog lykkedes Forfatteren i den sammentrængte Form at give et interessant Bidrag til Belysning af Stats- og Kommunefinanserne i de tre skandinaviske Lande; ikke mindst er den sikkert med Besvær gennemførte ret ensartede Behandling af Landene af Betydning, ihvorvel naturligvis ingen maa lade sig friste til kritikløst at stille Hovedposterne i Tabellerne for de enkelte Lande Side om Side, hvilket forøvrigt tydeligt nok fremgaar af Fremstillingen.

Til Slut kunde det være af Interesse at spørge, hvor længe Læren om Staters og Kommuners Finanser skal have Eneretten paa Ordet „Finanzwissenschaft“; nærværende Haandbog udmærker sig desværre ikke fremfor andre Bøger ved et Forsøg paa en systematisk Bearbejdelse af „Privatlivets“ Finanspolitik

m. m. Er det Meningen, at kun „Bedriftsøkonomen“ skal give sig af med de herhenhørende Problemer? Man bør ikke glemme, at Held eller Uheld ved et Folks privatøkonomiske Virksomhed gennem Indtægt og Formue bundfælder sig i de offentlige Finanser. Friedrich Zahn er, saavidt Anmelderen kan se, af Haandbogens mange Forfattere den eneste, der i sit Bidrag vedrørende Finansøkonomi og Statistik ud fra et statistisk Synspunkt udtaler sig om de herhenhørende Problemer. En Finansvidenskab, som ogsaa giver sig i Kast med en systematisk Undersøgelse af de private Husholdningers eller da Erhvervs-grenenes, Kartellers, Trusters, Koncerners Indtægts-, Udgifts- og Formueforhold m. m., er nærværende Haandbog altsaa ikke.

Mads Iversen.

JOHANNES REUMERT, Skole-Atlas, G. E. C. Gads Forlag. København 1929.

Økonomerne har jo i Tidens Løb maattet sande, at det ogsaa var nødvendigt at orientere sig i alle mulige Hjælpevidenskaber som Jura, Historie, Geografi, Matematik, Filosofi m. m. Til Gengæld bliver da ogsaa andre Discipliner mere og mere interesseret i at drage Nytte af Økonomiens Indsats; af særlig Betydning er her f. Eks. de praktiske Skolemænds Arbejde med ved Siden af „Kongerækkerne“ at give Eleverne en Del Samfundskundskab med paa Vejen, men ikke mindst et saadant Forsøg, som Adjunkt Johs. Reumert har gjort, ved i sin lige udsendte Skole-Atlas at indføje en hel Del Kort vedrørende Produktionen af vigtige Nærings- og Nydelsesmidler, Jærnmalm og Kul, vedrørende det danske Areal Benyttelse, Varebevægelsen mellem danske Havne og Udlandet, Hornkvægets Raceforhold m. m. En sund Form for moderne Skoletanker.

Mads Iversen.
